

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Miljöbyrån, S4

Beslutande	Föredragande	Justerat
Minister Alfons Röblom	Naturvårdsintendent Maija Häggblom	Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.	Beslut
-----------------	--------

Nr 27

Avsättande av Stornäset naturreservat
i Sunds kommun
ÅLR 2016/2744
62 S4

Bakgrund

Stornässets värde som en helhet av varierande natur och många viktiga förekomster av värdefulla, fridlysta och särskilt skyddsvärda biotoper och arter har konstaterats genom de inventeringar som har utförts inom området. Dessutom har området en viktig roll med tanke på kunskapen och utvecklingen av landskapets skogsförvaltning under en lång tid samtidigt som den nuvarande skogsbruksplanen i sig innehåller en vettig grund för framtida skogsbruk inom området. Den långa kontinuiteten av experimentell, försöksinriktad skoglig skötsel med vissa inslag av mångbruk har präglat miljön. Det har resulterat i en mosaikartad omgivning som bjuder på lämpliga livsmiljöer för en mängd olika organismer.

Enligt naturvårdslagens 5 § kan ett område inrättas som naturreservat ifall det i ett område förekommer en art, en biotop eller ett ekosystem som är sällsynt eller om ett område är av särskild betydelse för landskapets natur eller representativt för en naturtyp. Stornäset uppfyller alla dessa kriterier. Om fredningsbeslutet och undantag från fredningen stiftas i naturvårdslagens 8 och 9 §.

Redan i planeringsrådets naturvårdsinventering 1970 fastslås att två så kallade I:a klassområden (områden som ansågs "omistliga från naturvårdssynpunkt") kan urskiljas på Stornäset; Småholmarna och Tjurnäs träsk. Noteras bör att områdena som då upptogs i inventeringen och som idag fortfarande är opåverkade av exploatering idag representerar ett betydligt större naturvårdsvärde än de gjorde då.

Småholmarna bedömdes då värdefulla för den långa, flacka, botaniskt rika och obebyggda strandlinjens skull, medan Tjurnästräsk som insjö med obebyggda stränder, värdefull flora och betydelse för fågellivet, var självskriven i sammanhanget.

I samband med de naturinventeringar som har gjorts under den senaste tioårsperioden till underlag för en eventuell delgeneralplan har flera olika

skyddsvärda biotoper påträffats inom området. Som helhet besitter området höga naturvärden.

Motivering

De obebyggda, ofragmenterade områden med vanligt förekommande arter lägger grunden till den biologiska mångfalden och sådana blir alltmer sällsynta. Stornäsområdets största naturvärde är odiskutabelt det faktum att det utgör en obebyggd och relativt ostörd "ö" i en region med för åländska förhållanden stort befolkningstryck. Att området erbjuder möjligheter till naturupplevelser och inspiration även till dem som inte har egen skogsmark är ett värde i sig. Strövområdet är av stor vikt för personer som inte annars har tillgång till strandnära natur. Även som strövområde för besökare utifrån är området viktigt. Således kan inte exploatering av någon form av Stornäset anses gynnsamt för Kastelholmsområdets utveckling. Tvärtom är ett mångsidigt naturreservat i Stornäset en tillgång och en förutsättning för en hållbar och balanserad utveckling av hela närområdet.

Ur naturvårdssynpunkt är det ytterst angeläget att den kvarvarande delen av landskapets markinnehav för framtidens förvaltas på ett sätt som tryggar biologisk mångfald, en hållbar utveckling samt allmänhetens tillgång till områden för rekreation och friluftsliv på naturens villkor i stället för att avsättas som monokultur för ett begränsat fåtal.

Detta bör också vara en viktig del av genomförandet av Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland, särskilt vad gäller hållbarhetsprincip 3 (i det hållbara samhället utsätts naturen inte för systematisk undanträngning av fysiska metoder, dit intrång i viktiga naturområden för t.ex. byggande räknas). Samtidigt bidrar ett område av den här karaktären med närhet till grönska och en omgivning som uppmuntrar till utomhusvistelse som är tillgängligt för alla (delmål 1). Området är också viktigt med tanke på ekosystem i balans och biologisk mångfald och för uppnåendet av målsättningar för delmål 4 samtidigt som det bidrar till Ålands attraktionskraft för både boende och besökare genom att tillgängligheten för alla i säkerställs även i det långa loppet (delmål 5).

Stornäset är en mosaik av värdefulla biotoper som bör bevaras. Dessutom är en del av biotoperna inom området viktiga även vad gäller utvecklingen av Ålands Natura 2000-program. Samtidigt är vissa bestånd av skogliga experiment såsom den snart hundraåriga för Åland till sin storlek unika, bokskogen ett intressant inslag, väl värt att bevaras även i framtiden. Liksom skogsstigen med de flesta av våra inhemska trädarter samt en del nordamerikanska trädarter.

Området är arealmässigt stort och är i sitt slag det största icke privatägda området på hela fasta Åland där allmänheten har fritt tillträde till stränder och skogsmark. Trots jakt och skogsbruk inom området är markerna mestadels oexploaterade både vad gäller större vägar och bebyggelse. Området hyser därför en mångfald av arter. Exempelvis finns flera skogsarter kvar här, medan trenden för dem är minskande annars. Fladdermuskolonin, som vistas vid Kastelholms slott, har Stornäset som sitt område för födosök. Invid Småholmarna finns en växtplats för den fridlysta och särskilt skyddsvärda arten blankstarr (*Carex otrubae*). Dessutom har den fridlysta arten oxel (*Sorbus intermedia*) samt de hotade arterna bäckveronika (*Veronica beccabunga*) och vårsallat (*Valerianella locusta* (L.) Laterr.) också observerats i samband med växtlighetsutredningen. Även den

fridlysta och särskilt skyddsvärda menmosynefjärilen (*Parnassius mnemosyne*) håller till på ett ängsområde på Stornäset. I området häckar även de fridlysta rovfågelarterna sparvhök och ormvråk. Även spillkråka, orre och mindre hackspett vistas inom området, medan dessa arter för övrigt har minskat kraftigt på senare år. Dessutom påträffas bland annat gul svärdsilja (*Iris pseudacorus* L) och fläckigt nyckelblomster (*Dactylorhiza maculata*).

Inrättandet av Stornäset som naturreservat har som syfte att skapa ett mångsidigt naturreservat, där den biologiska mångfalden bevaras dels genom att bevara en del av området i naturtillstånd samtidigt som den största delen ska skötas vidare enligt principerna för hållbart skogsbruk. Även övrigt ska skötselåtgärder för att främja och bevara viktiga förekomster av arter och biotoper inom området vara möjliga. Området ska också bidra till utvidgningen av Ålands Natura 2000-program. Det ska vara möjligt att under ordnade former för både barn och vuxna att lära sig om naturen och att få ytterligare information om olika trädarter. Dessutom visualiseras fortsättningsvis fiskarens liv förr i tiden i Småholmskojan. Naturstigarna inom området kan underhållas och utvecklas vidare. Likaså bibehålls möjligheterna för landskapsregeringen att bevilja jakt-tillstånd inom området.

Utkast till detta beslut har varit ute på remiss till Sunds kommun, som inte har förordat fredningen med motivering av att en noggrann analys av framtida utvecklingsbehov och användningssyfte bör göras innan gränserna för ett naturreservat slås fast. Samtidigt som det även från kommunens sida framförs att det inom området finns områden med stora naturvärden som behöver få ett starkt skydd. Men detta borde enligt kommunen komma genom den pågående delgeneralplaneringsprocessen, som dessutom redan har både startas och lagts vilande i flera omgångar under en lång tidsperiod.

Det föreslagna området för naturreservat är i sin helhet ägt av Landskapet Åland och är att betrakta ett sådant område vars skydd och utformning inte ska vara beroende av ett projekt med delgeneralplanering. Landskapet som ägare har inte heller avsikter att exploatera området ifråga. Utlåtande har även begärts av landskapsregeringens skogsbruksbyrå som ser positivt på fredning av Stornäset, förutsatt att ett naturvårdsanpassat skogsbruk, jakt, svamp- och bärplockning fortsätter som möjliga aktiviteter inom området. Likaså behöver inom skogsbruket fortsättningsvis bedrivs försöksverksamhet som kan användas i informationssyfte för allmänheten både vad gäller skogsbruk och naturvård. Således behöver möjlighet finnas till alla metoder av förnyelseavverkning, däribland även mindre kalavverkningar. Målsättningen bör vara ett så variationsrikt skogsbruk som möjligt, så att områdets värden ur naturvårds- och rekreationssynpunkt gynnas och förhöjs. Ett kontinuitetsskogsbruk bör eftersträvas i så stor omfattning som möjligt. Området ska också vara öppet för sådan rekreation och friluftsliv som inte är skadligt för miljövärden inom området.

Med tanke på det vattenområde som omsluter Stornäset har utlåtande begärts från fiskeribyran och konstateras att inga särskilda begränsningar behövs i nuläget för vattenområdet.

Även om det föreslagna naturreservatet angränsar till Lillnäset-Tingön naturreservat föreslås av praktiska, förvaltningsmässiga skäl att Stornäset

naturreservat ska utgöra ett skilt fredningsområde. Detta är också förenligt med inkomna remissvar.

Beslut

Beslöts om avsättande av Stornäset naturreservat i enlighet med **bilaga 1 S420E14**.

För kännedom

Stornäsets Vänner r.f

Skogsbruksbyrån

Fiskeribyran

Landskapets fastighetsverk

Henrik Bertell

Ray Holmlund

Helena Blomqvist

David Abrahamsson

Sunds kommun

Ursula Koponen

Lantmäteriverket på Åland

Ålands polismyndighet

Ålands Natur o. miljö r.f.

Ålands Fågelskyddsförening r.f.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

Miljöministeriet

Finlands miljöcentral

WWF- Finland,

Forststyrelsen

ÅLANDS LANDSKAPSSREGERINGS BESLUT
om avsättande av Stornäset naturreservat Sunds kommun

Utfärdad i Mariehamn den 17 april 2020

I syfte att bevara olika skogstyper, däribland *Västlig taiga** med beteckning 9010 och *Naturliga primärskogar i landhöjningskuster** med beteckning 9030, samt *Havstrandängar av Östersjötyp** med beteckning 1630, att bevara en mosaik av varierande naturtyper samt att skydda landskapsbilden, växtligheten och djurlivet har landskapsregeringen med stöd av 5 och 8 §§ landskapslagen (1998:82) om naturvård beslutat avsätta **Stornäset naturreservat** i Sunds kommun. Flera hotade arter har en fristad inom området, exempelvis förekommer den starkt hotade Mnemosynefjäril (*Parnassius mnemosyne*).

Stornäset naturreservat har en sammanlagd ytvidd av ca 270 ha varav ca 174 ha landområde och ca 96 ha vattenområde. Reservatet omfattar ett på karta avgränsat samt i terrängen utmärkt område av Kastelholms kungsgård Rnr 771-412-1-29. Marken är i landskapets ägo.

Inom Stornäset är det förbjudet att bedriva verksamhet som inverkar oförmånligt på områdets landskapsbild eller växt- eller djurliv såsom att

- göra upp eld, utom på anvisade platser
- medföra okopplad hund
- borttaga eller skada svampar, träd, buskar eller andra växter eller delar av dem, förutom plockning av ätliga svampar och bär till husbehov.
- taga marksubstanser eller gruvmineral eller på annat sätt skada markytan
- borttaga eller skada bon, ägg eller rom
- varaktigt upplägga, förtöja eller ankra farkost utom på anvisade platser
- sportdyka försedd med luftaggregat
- använda konstgödsel eller kemiska bekämpningsmedel
- skräpa ner
- färdas med snöskoter eller andra fordon över land
- utanför särskilt anvisad parkeringsplats parkera eller uppställa fordon, husvagn eller motorredskap. Nya parkerings- eller uppställningsplatser ska inte byggas eller anläggas men de befintliga underhålls.
- upplagra virke, byggnadsmaterial o.dyl. utom på anvisade platser

- vidta andra åtgärder som inverkar ogynnsamt på naturförhållandena i området, på landskapsbilden eller på arternas fortbestånd.

Inom Stornäset är skogliga skötselåtgärder tillåtna enligt principerna för hållbart skogsbruk med hänsyn till naturvärdena i inom de områden som av tradition präglats av skogsbruk. Inom skogsbruket kan försöksverksamhet bedrivas som tidigare för användning i informations syfte för allmänheten både vad gäller skogsbruk och naturvård. Möjlighet lämnas till alla metoder av förnyelseavverkning, däribland även mindre kalavverkningar. Målsättningen är ett så variationsrikt skogsbruk som möjligt, så att områdets värden ur naturvårds- och rekreationssynpunkt gynnas och förhöjs. Ett kontinuitetsskogsbruk bör eftersträvas i så stor omfattning som möjligt.

Detta fredningsbeslut utgör inte hinder för andra typer av skötselåtgärder som behövs för att bibehålla, skydda och utveckla områdets naturvärden. Fredningen utgör inte heller hinder för att tillstånd till jakt beviljas inom området av landskapsregeringen.

Yrkesfiske och binäringsfiske inom området är tillåtet under hela året med särskilt tillstånd av landskapsregeringen

Inom området kan vandringsstigar och rastplatser uppföras och underhållas. Småholmskojan ska bevaras och underhållas.

Detta beslut träder i kraft den x .xx 2020

Mariehamn, den 17 april 2020

Alfons Röblom

Minister

Maija Häggblom

Naturvårdsintendent

